

6. Гроші, вкрадені Януковичем, вже працюють на українців. Європейська правда. 2017. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/10/2/629680/>

7. Науково-практична програма розвитку виробничого підприємництва в Україні. Звіт про виконану роботу в рамках проведення науково-практичного експерименту щодо виявлення перешкод для заснування нових виробничих підприємств в Україні / за ред. В. Галуцька. Київ : Науково-дослідний інститут публічного права, 2017. 24 с.

8. Долуда І. І., Правове регулювання експорту та імпорту товарів військового призначення та подвійного призначення в Україні. *Дисертація*. Київ : Київський університет інтелектуальної власності та права, 2024. 207 арк.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-8>

ON ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE UNDER MARTIAL LAW: CURRENT ISSUES AND LEGAL CONFLICTS

ДО ПИТАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОТОЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЮРИДИЧНІ КОЛІЗІЇ

Holoborodko M. H. <i>Postgraduate Student, Scientific-Research Institute of Public Law</i>	Голобородько М. Г. <i>аспірант, Науково-дослідний інститут публічного права</i>
--	---

Повномасштабна військова агресія РФ проти України від 24.02.2022 р. спровокувала низку вітчизняних державотворчих та нормативно-правових перепрофілювань. Чільне місце серед них займає легалізація обігу зброї в умовах воєнного стану – ключові особливості даного процесу означимо нижче.

Екзистенційне значення нормативізації обігу зброї в Україні в умовах воєнного стану розкривається крізь призму необхідності захисту національної незалежності, територіальної цілісності та державного суверенітету. Рамкування легального обігу зброї в умовах відсічі збройної агресії країни-окупанта вітчизняний законодавець здійснив через прийняття Закону України «Про забезпечення участі цивільних

осіб у захисті України» № 2114-IX від 03.03.2022 р. [1]. Ключові положення даного нормативно-правового акта (ст. 1, ст. 3–4 Закону України № 2114-IX), зокрема, передбачають : а) надання цивільним громадянам права на участь у протидії російській військовій повномасштабній агресії; б) надання цивільним громадянам права на стримування російської військової повномасштабної агресії шляхом залучення (використання) персональної нагородної, спортивної, мисливської, нарізної, комбінованої, бойової та ін. видів зброї; в) звільнення від відповідальності цивільних осіб (громадян), застосування котрими вогнепальної зброї було спрямовано на протидію збройній військовій агресії РФ проти України, а саме – перешкоджання здійсненню мілітарних злочинів особами, що є частиною регулярних або нерегулярних військових (воєнізованих) формувань країни-окупанта.

Об'єднуючою характеристикою для цілей використання зброї цивільними особами з метою стримування (протидії) російській військовій агресії проти України є факт правового режиму воєнного стану. Так, відповідно до ст. 3 Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» № 2114-IX від 03.03.2022 р. [1], громадянин України, що виявив бажання стати на захист незалежності та територіальної цілісності держави, зобов'язується протягом 10 днів після припинення або скасування воєнного стану здати зброю до органів Національної поліції України, а невиконання означеного припису тягне за собою настання для цивільної особи (громадянина) кримінальної відповідальності.

Законодавча конотація щодо використання вогнепальної зброї громадянином України з метою захисту національного інтересу має дуальний характер. В першу чергу, говоримо про надання вітчизняним законодавцем опції забезпечення персональних прав, свобод та інтересів безпосередньо засобами встановлення соціальної, політичної та міжнародної справедливості (подібне положення частково відсилає до можливості реалізації державою права на захист, гарантованого п. 3 ст. 1 Статуту ООН) [2, 3]. З іншого боку, відзначаємо часткову дерегульованість питання обігу зброї за національним законодавством, що насамперед виявляється у термінальності деяких положень Закону України № 2114-IX (використання зброї «на період дії воєнного стану»), а також відносності положень щодо обов'язку здати зброю цивільними особами за наявності обставини припинення або скасування воєнного стану внаслідок відсутності прямого юридичного механізму пошуку, притягнення до юридичної (кримінальної) відповідальності означених осіб та відсутності відповідної диспозиції та санкції, що нормувала б факт незаконного поводження зі зброєю у Кримінальному кодексі України № 2341-III.

Вищеозначена проблематика обігу зброї в умовах воєнного стану в Україні підводить до необхідності розв'язання питання із профільним нормативно-правовим актом щодо обігу зброї, дія якого поширювалася б не лише на особливий період (воєнний стан), але й на обставини об'єктивної дійсності у вигляді її цивільного використання з метою самозахисту, самооборони та ін. в контексті обставин, що не мають стосунку до факту військової агресії РФ проти України.

Серед вітчизняної законодавчої ініціативи у даному контексті необхідно виділяти Проект Закону про право на цивільну вогнепальну зброю № 5708 [4], ухвалений Верховною Радою України у першому читанні 23.02.2022 р. Нормативно-правовим актом, зокрема, встановлюється право громадян України на використання вогнепальної зброї з метою самозахисту. Для цілей даної конотаційного законодавчої пропозиції факт поводження громадянина зі зброєю передбачає дотримання таких принципів, як неминучість та пропорційність. Під неминучістю вітчизняний законодавець пропонує розуміти застосування вогнепальної зброї виключно з мотивів необхідності та затребуваності, а пропорційність передбачає розмежування індивідом (громадянином) міри та ступеню використання (застосування) вогнепальної зброї з метою самозахисту та (або) самооборони. Логічно додати, що під поняттям самооборони національний законодавець розглядає вмотивовану відсіч наявній небезпеці для особи (осіб) соціальної та (або) соціально-воєнного характеру, що прямо або опосередковано посягає на природні права людини, серед яких право на життя та право на свободу (особисту недоторканість) та ін.

Окремої актуальності для цілей усунення колізій правового регулювання обігу зброї в Україні в умовах правового режиму воєнного стану набуває аспект синхронізації нормативно-правового акту широкого профілю (Проекту Закону про право на цивільну вогнепальну зброю № 5708) та нормативно-правового акту галузевого призначення (Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» № 2114-IX від 03.03.2022 р.), котрим фактично встановлюється концептуальна характеристика використання вогнепальної зброї з метою захисту національної незалежності та територіальної цілісності України. Державно-юридична однополярність підходу до регулювання питання обігу зброї – у даному випадку єдиний спосіб демократичного шляху використання вогнепальної зброї громадянином з метою самооборони, заснованого на реалізації та відстоюванні власних екстрактивних прав на безпеку та персональний захист [5].

Таким чином, обіг зброї в Україні в умовах воєнного стану відзначається як новелізацією, так і певною мірою колізійності. До нормативно-правових новел можна відносити законодавче регулювання

використання зброї безпосередньо в реаліях воєнних загроз в контексті протидії останнім (Закон України № 2114-IX), до колізійних аспектів – необхідність подальшого законодавчого унормування питання обігу зброї в умовах викликів вітчизняної національно-безпекової та безпеково-політичної доктрин, що передбачають афективний вплив на сферу особистої свободи та недоторканості індивіда.

Література:

1. Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» № 2114-IX від 03.03.2022 р. Відомості Верховної Ради. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>
2. United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO). UN Charter (full text). 23 p.
3. Гавриленко, О., Реньов, Є. Право на захист : міжнародно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 532–535.
4. Кабінет Міністрів України. Проект Закону про право на цивільну вогнепальну зброю № 5708. Офіційний веб-портал КМУ. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-pravo-na-tsilnu-vognepalnu-zbroyu>
5. Higher School of Advocacy (HSA). Застосування цивільними особами зброї у період дії воєнного стану: відповіді на поширені питання (лекція від 15.05.2022 р.). Офіційний веб-портал HSA. Режим доступу : <https://www.hsa.org.ua/blog/zastosuvannya-tsyvilnymy-osobamy-zbroyi-u-period-diyi-voyennogo-stanu-vidpovidi-na-poshyreni-pytannya>